

Fakulteta za varnostne vede

Strah pred kriminaliteto, policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti

GORAZD MEŠKO

Uvod

- Znanstveno zanimanje za strah pred kriminaliteto je povezano z zgodovinskim procesom socialnih, demografskih in kulturnih sprememb v zahodni družbi.
- Globalni proces individualizacije, fleksibilizacije, informatizacije, proces globalizacije gospodarskih in kulturnih odnosov ter kriza javnega sektorja - družba, v kateri sta občutek ogroženosti ter iskanje določene identitete in varne skupnosti postala stalni in določujoči značilnosti (Boomkens, 2004).
- Kulturna formacija v družbah (Garland): družbe z visoko stopnjo kriminalitete; ljudje se ujamejo v krog institucij in dnevnih praks, ki od njih zahtevajo, da prevzamejo identiteto dejanskih (ali potencialnih) žrtev kaznivih dejanj.

Dejavniki, ki vplivajo na strah pred kriminaliteto

- Sociološko razmišljanje (demografski dejavniki): starost, spol, dohodek na gospodinjstvo, prijateljske vezi, trajanje prebivanja, pretekle izkušnje viktimizacije itd., kot ključni dejavniki pri razlagi strahu pred kriminaliteto – zanemarjanje socialnopsiholoških in psiholoških dejavnikov.
- Kombiniranje sociodemografskih in socialnopsiholoških značilnosti:
 - model viktimizacije,
 - model ranljivosti,
 - model družbenega nadzora.

Protislovja in neskladja o strahu pred kriminaliteto (Van der Vijver, 1993)

- **Diferencialno pojmovanje kriminalitete** – ljudje strah pred kriminaliteto doživljajo na lokalni ravni z vplivom kriminalitete, ki se dogaja izven njihovega kraja bivanja, službovanja in območja rekreativnih dejavnosti.
- **Objektivnost zaznave kriminalitete** – precenjenost strahu pred kriminaliteto, razhajanje med dejanskim problemom in subjektivnim videnjem.
- **Pojav naraščajoče kriminalitete** – študije kažejo, da kriminaliteta upada, strah pred kriminaliteto pa ostaja na enaki/večji ravni.

Strah pred kriminaliteto pri ženskah in starejših ljudeh

- Raziskave o strahu pred kriminaliteto kažejo, da je strah žensk in starejših velikokrat povezan z njihovo manjšo fizično močjo in večjo ranljivostjo.
- Ženske se najbolj bojijo kaznivih dejanj, ki jih izvršujejo moški storilci, npr. spolno nadlegovanje ali posilstvo. Ferraro (1996) trdi, da posilstvo lahko nastopa v vlogi »hujšega kaznivega dejanja«, ki zasenči vsa ostala.
- Rešitve za zmanjševanje strahu pred kriminaliteto pri ženskah: ustvarjanje ženskam prijaznih območij pri preoblikovanju mest.
- Vlog policije pri zmanjševanju strahu starejših pred kriminaliteto: starejši so prav tako dovzetni za zunanji in socialni nered, ki je povezan z njihovim zaupanjem in doživljanjem socialne kohezije.

Soočanje s strahom pred kriminaliteto

- Lernerjeva (1980) teza o veri v pravični svet (ang. Belief in the just world):
 - kontradiktorna vloga medijev,
 - uporaba različnih strategij pred potencialno viktimizacijo (samozaščitni ukrepi).
- Prepričanje o sposobnosti ubraniti se pred potencialnim storilcem pomemben dejavnik občutka varnosti. Pri tem gre za dva dejavnika – fizično in psihično moč ter varovalne mreže v dnevnih rutinah, ki se nanašajo predvsem na zanašanje na t. i. sposobne varuhe (prijatelje, družinske člane, znance) (Meško, Šifrer in Vošnjak, 2012).

Dojemanje vloge policije: protislovja in neskladja

- Vloga policije v družbi: zatiranje kriminalitete in boj proti kriminaliteti/hitrost in dostopnost policije v lokalnem okolju.
- Prisotnost policije v soseskah: zmanjšuje ali povečuje strah pred kriminaliteto.
- Negativno mnenje o policiji ima velik vpliv na občutek ogroženosti.
- Stopnja strahu se razlikuje v urbanih in ruralnih okoljih – različna pričakovanja javnosti glede policijskega dela.
- Nasprotujoči si načini delovanja policije (Van der Torre, 1993):
 - pragmatičen pristop,
 - pesimistični pristop,
 - pristop vzdrževanja reda,
 - pristop socialnega delavca.

Vloga politike in medijev pri ustvarjanju strahu pred kriminaliteto

- Strah pred kriminaliteto je pomemben element kaznovalnega populizma, saj politiki priznavajo in izrabljajo strah pred kriminaliteto, ki ga ustvarjajo mediji, zloglasni primeri in spremembe nekaterih pravnih norm (Kury in sodelavci, 2004).
- Zmanjševanje strahu pred kriminaliteto – resnični cilj politikov ali zgolj politična korist?
- Vloga medijev pri strahu pred kriminaliteto:
 - prikazovanje nasilnih dramatičnih viktimizacij,
 - spremljanje dnevnih televizijskih poročil krepi strah pred kriminaliteto,
 - ustvarjanje pritiska na policijo in ustvarjanje slike, da je policija nemočna in neučinkovita.

Metode za zmanjševanje strahu pred kriminaliteto

- **Načrtovanje varnega življenjskega okolja:**
 - bolj popularno za urbana okolja,
 - odstranjevanje okoljskih dejavnikov, ki spodbujajo kriminaliteto,
 - negativne posledice: pretirano strukturiranje in discipliniranje na javnih prostorih.
- **Socialni pristop k preprečevanju kriminalitete:**
 - odstranjevanje družbenih ter gospodarskih dejavnikov, ki spodbujajo kriminaliteto,
 - več nadzora na ulicah in boljše varovanje javne in zasebne lastnine,
 - v sosesko usmerjena strategija vključuje boljšo integracijo mladih, brezposelnih in etničnih manjšin ter oblike socialne pomoči ogroženim skupinam prebivalcev.

Policijsko delo v skupnosti in strah pred kriminaliteto

- Policijsko delo v skupnosti trenutno eden izmed osrednjih konceptov pri (policijskem) preprečevanju kriminalitete in zmanjševanju strahu pred njo.
- Prepričanje, da je naloga policije zmanjševanje strahu pred kriminaliteto.
- Policijsko delo v skupnosti se odziva na kršitve javnega reda in miru – le te predstavljajo glavne dejavnike strahu pred kriminaliteto.
- Policijsko delo v skupnosti ne more v celoti dohajati zahtev javnosti in je rešitev samo za nekatere probleme, ki se nanašajo na strah pred kriminaliteto (vidnost in dostopnost policije).
- Osredotočanje na ranljivejše družbene skupine (ženske in starejši) in zmanjševanje strahu.

Zaključek

- Strah pred kriminaliteto je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja.
- Policija je le del verige pri zmanjševanju (ali večanju) strahu pred kriminaliteto, ki ga pogosto povzročijo mediji in politika.
- Študije o strahu pred kriminaliteto kažejo, da je strah delno povezan z značilnostmi sosek in s splošnim družbenim vzdušjem.
- Pomen policijske preventivne dejavnosti v skupnosti in humanega dela policistov pri izvajanju formalnega družbenega nadzorstva (Pečar in Skalar, 1973).
- Policisti, ki zagotavljajo varnost na profesionalen način, ne zmanjšujejo le strahu ljudi pred kriminaliteto, temveč tudi pred policijo in so prepričani, da ta dela v interesu ljudi, (ne le vladajočih elit).

Hvala za pozornost!